

MO 9

EURÓPSKY REALIZMUS – SPOLOČENSKÉ ROZPORY

- A) porovnať romantizmus a realizmus
- B) významní predstavitelia realistickej literatúry a ich tvorba (FRA, RUS, GB)
- C) podrobne Honoré de Balzac – Otec Goriot
- D) systém slovnej zásoby, expresívne slová, frazeologizmy

A) POROVNANIE:

ROMANTIZMUS

REALIZMUS

Kritický postoj k spoločnosti: individ. vzbura – emocionálny

Snové zobrazenie skutočnosti
satira)

Poézia – žánrový synkretizmus

Hl. postava: **individualista**, *pomáha ľuďom*, **titанизmus**,
vzbura 1 človeka voči spoločnosti

Predstava, sen, fantázia – snové zobrazenie skutočnosti

Dôraz na **cít**

Hrdina je **zvláštny**

Hrdina je **osamotený**, ale **výnimočný**, končí často tragicky

Autor staval proti prítomnosti a buržoázii **veľkolepú**

minulosť, vidinu budúcnosti

Tematika: **minulosť, prítomnosť, budúcnosť**

Žánre: **balady, povesti, básne, piesne (poézia) synkretizmus**

Kritický postoj k spoločnosti: racionálny

Pravdivé zobrazenie nedostatkov spoloč. (irónia,

Próza (poviedka, novela, román)

Hl. postava: **obyčajný človek**, *autori zobrazujú „typické
charaktery v typických okolnostiach“*

Skutočnosť, realita, všedný život

Dôraz na vlastnú **skúsenosť**

Hrdina je zo **všetkých spoločenských vrstiev**

Hrdina je **zovšeobecnený**, zo všetkých prostredí

Autor realista zostáva na pôde **súčasnosti** (kapitalistický
systém)

Len prítomnosť

Žánre: **román poviedka, novela (próza)**

Romantizmus: romantická literatúra vytvorila nového hrdinu, ktorý bol v ustavičnom rozpore so súčasnou spoločnosťou. Cítil sa v nej ako osamelý cudzinec a zostal nepochopený. Osamelosť ho vedie ku krajnému individualizmu. Len niekedy v sebe prekoná individualistické sklony a zapojí sa do spoločenskej činnosti, chce pomôcť ľuďom a z našich pomerov - chce napr.: oslobodiť zakliatu pannu (Janko Kráľ) a pod. Romantický hrdina je najčastejšie autoštylizáciou básnika, ktorý sa predstavuje ako pútnik alebo zbojník. Ide väčšinou o výnimočné postavy, silné individuality, ktoré konajú vo výnimočných situáciách. Romantizmus ruší stavovské rozdiely medzi ľuďmi. Nebojí sa vniesť do literatúry ľudí spoločensky zaznávaných. A preto i do literárneho jazyka zavádza prvky hovorovej reči, ktoré sa predtým nesmeli používať.

Realizmus: je umelecký smer, a zároveň metóda uplatňujúca sa od polovice 19. storočia a v priebehu 20. storočia založená na kritickom poznávaní skutočnosti, ktoré vychádza z pravdivého zobrazenia ľudskej osobnosti a jej rozmanitými vzťahmi v realite. Umeľci sa v literatúre snažia o komplexnosť pravdivého zobrazenia. Realisti sa snažia vystihnúť všeobecný charakterový vplyv (typizácia postáv - vlastnosti istého typu sú charakteristické pre množstvo podobných ľudí z istej spoločenskej vrstvy).

Európsky hospodársky, politický a sociálno-spoločenský vývin v 19. storočí určujú javy ako priemyselná revolúcia, zaniknutie feudálnych a upevňovanie kapitalistických vzťahov, rozvoj prírodných vied, nové vynálezy. Má to vplyv aj na filozofiu, vzniká **pozitivismus** (zakladateľ francúzsky filozof August Comte). Pozitivismus uznával a za skutočné považoval len výsledky výskumov, ktoré sa dali overiť experimentom alebo uskutočniť v praxi. vyzdvihoval konkrétne ľudské poznanie a objektívnu analýzu spoločenských a prírodných javov. Pozitivistická filozofia mala veľký vplyv aj na vývin európskeho umenia a literatúry. Úsilie spisovateľov sa sústredilo na poznanie skutočnosti, objektívne zobrazenie spoločenských procesov, ľudských vzťahov i charakterov. **Realizmus** - spisovatelia zobrazovali človeka v prostredí, v ktorom žije, v typických okolnostiach. Realizmus vznikol ako reakcia na predchádzajúce umelecké smery, najmä na romantizmus. Popiera jeho estetické princípy, ale zároveň naň nadväzuje. Realisti mali kritický postoj k spoločnosti, k spoločenskému systému, pravdivo zobrazovali spoločenské nedostatky, boli kritikmi a žalobcami, využívali iróniu a satiru. Delí sa na:

1) **popisný realizmus:** autori popisujú skutočnosť a pravdivo zobrazujú nedostatky

2) **kritický realizmus:** kritizuje spoločnosť (moc peňazí, alkoholizmus)

B) GB – CHARLES DICKENS: pochádzal z chudobnej, mnohohodnej rodiny, jeho otec bol úradník – mal veľa dlhov, dali ho do väzenia a Charles musel ako 10-ročný pracovať v továrni (opisuje ponižovanie), bol samoukom)

• **OLIVER TWIST:** sociálno-kritický román TEMA: zobrazenie života siroty v 19. storočí, IDEA: problémy vo výchove detí a problémy spoločnosti v sociálnych otázkach, ZNAK REALIZMU: hl. postava Oliver Twist je obyčajný človek – sirota, POSTAVY: Oliver Twist, žid Fagin, Nancy, Monks. DEJ: Oliver sa narodí v chudobnici, matka pri pôrode umiera, vyrastá tu ako sirota s ostatnými, zlé zaobchádzanie. Zo sirotinca sa dostane do rodiny hrobára kde pracuje ako učeň, ani tu s ním nezaobchádzajú ako v nor-málnej rodine, nevydrží a ujde do Londýna. Ako putuje stretáva sa s Fiskusom, ktorý mu sľúbi strechu nad hlavou. V Londýne sa dostáva do zlodejskej bandy, ktorej vodcom je žid Fagin. Ten ho núti kraďnúť, ale pri 1 akcii ho chytia, ujme sa ho starý pán a Oliver mu vyrozpráva svoj osud. Banda žida Fagina ho unesie, pretože sa boja, že ich prezradí, že kraďnú. Znova sa dostáva do

bandy, pri 1 vlámaní do domu Olivera znova chytia a postrelia, stará vdova a dcéra Rose ho dajú lekárovi, vyliečia a zachránia pred väzením, uveria jeho príbehu. Začal žiť šťastne. Vysvitlo, že Oliver je synom bohatého pána a 1 slúžky, ktorú si on nikdy nevzal, pretože umrel. Oliver je bratom Monksa a Rose je sestra Oliverovej mamy. Oliver získa svoje dedičstvo a začne žiť pokojný život.

- **Pamäti klubu Pickwickovcov, David Copperfield, Malá Doritka, Vianočné knihy**

B) FRA – HENRY BEYLE STENDHAL: zúčastnil sa Napoleonových bitiek (neúspešná výprava v RUS), odišiel z armády, venoval sa literatúre, napísal Napoleonov životopis

- **ČERVENÝ A ČIERNY:** podtitul **Kronika roku 1830 – priebeh rastu a pádu Julienu Sorela**. DEJ: Julien Sorel je vášnivý, nepoddajný v neustálom konflikte s pokryteckou spoločnosťou. Bol synom tesára, nechcel sa uspokojiť s nízkym postavením preto v túžbe po peniazoch a kariére používa pokrytectvo, pretváрку a ľúbostné pletky, neustále strieda zamestnania. Najskôr sa stane *vychovávateľom* v rodine starostu De Renal (tu si naplánuje stať sa milencom starostovej ženy), zatúži po kariére *dôstojníka*, vojsko neprináša nič dobré – *kňaz*. V seminári vyniká kvôli jeho pretváрке, lebo sa ku každému správa milo. Po konflikte s predstaveným odchádza z kláštora, ostáva *tajomníkom* u markíza de la Mole, zvedie jeho dcéru Matildu, čaká s ňou dieťa. Markíz dáva súhlas na svadbu, ale ohrdnutá pani de Renal pošle markízovi list (nadiktoval jej ho spovedelník) a prezrádza v ňom Julienovu minulosť. Pri schôdzke v kostole sa pokúsi Julien starostovu ženu zavraždiť, vystrelí na ňu z pištole a poraní ju, odsúdia ho a na súde sa nebráni, vyjadrí svoje pohrdanie voči spoločnosti, v ktorej žil. Julien prehráva dobrovoľne. SYMBOLIKA FARIEB: červená = túžba človeka po plnom a vášnivom živote, čierna = spoločnosť (pokrytectvo, pretváрка) – metafora (vonkajšok – vnútornosť) vnútorná podstata činov.
- **Armance, Kartúza parmská** – psychologické romány

B) FRA – GUSTAVE FLAUBERT – PANI BOVARYOVÁ: inšpirovaný skutočnými udalosťami. Vykresľuje detstvo, mladosť dedinského chlapca Charlesa Bovaryho, ktorý vyštudoval medicínu a na prianie svojich rodičov sa oženil kvôli majetku s bohatou meštiankou Emmou. Emma bola vychovaná v kláštore, túži po niečom mimoriadnom, ale život s jednoduchým Charlesom unaveným z cestovania za prácou, ju nenapĺňa. Rozptýlenie hľadá u iných mužov (sveták Rudolph – opusti ju, keď sa s ním rozhodne ujsť; Léon – koncipient na advokáta, ona ho vydržovala, spôsobil jej finančné nepríjemnosti). Emma situáciu rieši samovraždou – otrávi sa. Charles až po jej smrti zistí, aká bola naozaj, postupne chrabne a umiera aj on. Ide tu o kritický pohľad na malomestský svet, pokrytectvo, pretváрку a lož.

B) FRA – GUY DE MAUPASSANT - MILÁČIK: spoločenský román, zobrazuje príbeh karieristu – George Duroy, ktorý svojou bezohľadnosťou, priazňou a lásky žien dosiahne vysoké postavenie a z biedy sa dostane do vládnucich kruhov. Je novinár, články píše jeho žena, dostáva sa do vyššej spoločnosti, stáva sa bezohľadný, rastú jeho finančné nároky, má veľa milieniek. Zvedie starnúcu šéfovú ženu, získava priazeň žien, ktoré ho volajú Miláčik. Jeho manželku pripraví o dedičstvo, udá jej vzťah s ministrom a dosiahne tak jeho pád. Nakoniec získa lásku Susan Walterovú – ministrovú dcéru.

B) RUS – NIKOLAJ VASILIEVIČ GOGOL: narodil sa v chudobnej ukrajinskej rodine, odmalička mal veľmi rád divadlo, neprijali ho na herectvo, odišiel do St. Peterburgu – úradník (píše o úradníkoch), pomocný profesor na univerzite – história.

- **Večery na laze neďaleko Dikaňky, Mirhorod, Taras Bul'ba, Petrohradské poviedky**
- **REVÍZOR:** ostrá satira na spoločenské podmienky v RUS, ostro kritizuje úplatkárstvo, hrabivosť, strach pred odhalením, TÉMA: kritika predstaviteľov mesta, DEJ: celá hra je založená na postave obyčajného úradníka Ivana Chlestakova, ktorého všetci pokladajú za revízora. Správcovi mestečka príde list, že majú očakávať revízora, ktorý poriadok príde skontrolovať inkognito. Každý si myslí, že revízor príde skontrolovať správcu. Dobšinskij a Bobšinskij (mestskí klebetníci) roznesú správu, že revízora videli a býva v hoteli. Myslia si to preto, že ho v mestečku nikdy nevideli a správa sa čudne. Kapitán Anton Dúchač Rozvrchovský (berie úplatky, karierista) sa rozhodne ísť za Chlestakovom, zavolá ho k sebe bývať. Chlestakov si však myslí, že kapitán ide za ním preto, že nemá peniaze. Ide bývať k správcovi, všetci sa mu vtierajú, snažia sa mu dať svoje dcéry za ženy, všetci za ním chodia aby zakryli svoje nedostatky v mestečku. Ako prvý situáciu pochopí sluha Chlestakova – Jozef, všetko mu povie, tak narýchlo odíde a napíše do mestečka list. Poštár Ivan Špiclin ho otvorí a každému povie, ako boli podvedení. V tom príde ozajstní revízor.

B) RUS – FJODOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKIJ: otec lekár chudobných ale surovec, zomrela matka, zavraždili mu otca, študoval na VŠ inžinierskej, pôsobil na ministerstve obrany, zúčastňoval sa na spolku revolucionárov – socialistov, dali ho do väzenia, 10 rokov na Sibíri, v Petrohrade po návrate nový život – hráč rulety, kasína

- **Biedni ľudia, Zápisky z mŕtveho domu, Ponížení a urazení, Idiot, Diablom posadnutí Bratia Karamazovci**
- **ZLOČIN A TREST:** TÉMA: zločin a trest Rodiona Raskol'nikova, cez ktorého zobrazuje rozpoltenosť ľudskej duše. DEJ: študent Raskol'nikov prežíva vnútorný boj, na 1 strane sa chce priznať, že spáchal zločin, na 2. strane cíti, že svet zbavil úžerničky, ktorá ničila životy mnohých ľudí. Raskol'nikov ani po vražde nie je presvedčený o svojej vine „Nezabil som človeka, ale princíp.“ V jeho priznaní spočíva jeho záchrana, koniec duševných múk (svedomie).

Autor tu postavy delí na neobyčajných (ich poslaním je vládnuť, napr. úžernička) a obyčajných ľudí (musia sa podriaďovať neobyčajným).

B) RUS – LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ: zo šľachtickej rodiny, smrť rodičov, od mladosti čítal spisy francúzskych filozofov (Rousseau – Emil alebo o výchove), chodil ako nevoľníci, neholil sa, neumýval. Oženil sa, aby sa mohli usadiť na zdedenom majetku, ochorel na pľúca, jeho lekárom bol Slovak Dušan Makovický.

- **Detstvo, Chlapčénstvo, Junoštvo, Sevastopol'ské poviedky, Vzkriesenie**
- **VOJNA A MIER:** román-rieka (časté striedanie časovo-priestorových rovín, autorskej reči a konaní postáv), román-epopeja (vyše 500 postáv, aj sfilmovaný), KOMPOZÍCIA: pásma – vojna, mier, vyššia spoločnosť, postavy, porovnanie prírody a histórie, osobného a spoločenského života, mesta a vidieku) POSTAVY: historické (Napoleon, Kutuzov, cár Alexander), literárne (Andrej Bolkovskij, Piér Bezuchov, Nataša Rostovova) DEJ: 2 dejové línie: 1) vyššie aristokratické kruhy (Andrej, Piér, Nataša), 2) front (konkrétne bitky, vojaci, Bolkovskij ako vodca, Bezuchov ako pozorovateľ) – *odvíja vnút. svet postáv.*

DEJ: v salóne pani Šererovej sa stretáva aristokratická smotánka, predvádzajú sa tu vo večerných toaletách, navzájom sa ohovárajú. Prichádza sem aj Bolkovskij, pohrda nimi, lebo nenávidí dvoranov a tvrdí, že všetci nosia masky na tvárach. Ďalej sa s ním stretávame v bitke pri Slavkove, kde ide do bitky s vojskom ako vodca, nevie prečo, len musí dodržať svoju česť. V boji je ranený, predstavuje to veľký zlom v jeho myslení, vracia sa domov, umiera mu žena. Až po jej smrti zistil, že mu nikto iný nezostal, iba aristokratický bezcitný otec, ktorý sa riadi heslom „žiť pre seba, to je celá moja múdrosť“. Po čase ide znovu na bál, spozná Natašu Rostovovú (mladá, citlivá, nežná, jednoducho oblečená), zaľúbi sa doňho, ale Bolkovskij nevie dať najavo svoje sympatie a Nataša sa postupne vydá za priateľa Piéra Bezuchova (nepekný, ale dobrý). Bolkovskij odchádza 2.x na front, teraz z vlastného vlasteneckého presvedčenia, že ak Napoleon porazí Rusko, všetko sa bude musieť zmeniť. V boji je ťažko zranený a zomiera.

- **ANNA KARENINOVÁ:** spoločensko-psychologický román, autor tu rieši otázky, ktoré ho znepokojujú, hľadá vzťah medzi dedinou a mestom, zmyslom a cieľom života, životom a smrťou, hľadá zmysel lásky, rodiny v ľudskom živote, ide o psych. sondu do ženskej duše, zobrazuje Rusko v 19. storočí. MOTTO: biblické „Moja je pomsta, moja je odplata“ MOTÍV: vlak, stanica = znamenie zhubnej miestnej kultúry TÉMA: životy 3 rodín – Anny Kareninovej, jej brata Števana Obolského a Levinovcov. Román vyvolal veľký rozruch, pretože Anna opustila svoju rodinu – muža aj syna kvôli priateľovi, napriek tomu, že patrila do vyššej spoločnosti. DEJ: Príbeh začína nešťastím na železnici, Vronský spoznáva Annu, ktorá ide urovnať spory brata a jeho manželky (nevera brata), ide na ples a Vronský sa do nej zamiluje. Anna odchádza domov, teší sa na svojho syna Seriožu, Vronský prichádza za ňou, Anna je nešťastná, nevie čo si vybrať. Poddáva sa Vronskému, ostáva tehotná, ale dieťa potratí. Necháva syna a odchádza s milovaným mužom. Po čase ju trápia výčitky voči synovi a vracia sa do Ruska, aby sa rozviedla. Manžel jej to nechce dovoliť. Je z toho nešťastná a Vronský spoznáva inú ženu. Medzitým sa Levin konečne oženi s Kitty, ktorá mu porodí dieťa. *zomiera brat Levina*. Anna sa zblázni, lebo Vronský ju podvádza a ona sa kvôli nemu všetkého vzdala. Napadajú ju myšlienky na samovraždu, ktorú nakoniec aj spácha, hodí sa pod vlak. Na záver filmu sa Levin pokúša vysvetliť Vronskému zmysel života, Vronský to však nechápe a odchádza na front. Levin žije šťastne s manželkou a deťmi.

B) RUS – ANTON PAVLOVIČ ČECHOV: z kupeckej rodiny, od detstva musel pracovať, aby mohol študovať – medicínu, už počas štúdia uverejňoval niektoré diela v humoristických časopisoch. Písal humoristické poviedky **Chameleon** (výsmech chameleónstvu, pretváranie), **Smrť úradníka**, vážne poviedky **Izba číslo 6**, **Vaňka**, **Dáma so psíčkom**, dráma **Čajka**, **Ujo Vaňka**, **3 sestry** - vyžadujú si sústredenú pozornosť diváka, pretože nemajú obsiahlu dejovú líniu ani ostré zápletky ani tragické vyvrcholenia, charakteristickou vlastnosťou je pre ne lyrizmus, preto ich nazývame aj náladovými. Dovedol v nich požiadavku, aby vypovedala o všednom každodennom živote, ale „zdanlivo bezdejová dramatika skrýva ťaživé problémy ľudského bytia“. Autor zobrazoval obyčajných ľudí, vykresľoval ich psychiku a odhaľoval vážne problémy ľudskej spoločnosti.

B) CZE - JAN NERUDA: **POVÍDKY MALOSTRANSKÉ** – s humorom i vážnosťou vykresľuje postavy s dobrými i zlými vlastnosťami, využíva formu uceleného príbehu – **Přivedla žebráka na mizinu**, **Hastrman**, **Jak si nakouřil pan Vorel pěnovku**; poviedky z pražského života **Arabesky**, **Knihy veršů**, **Řbitovník kvítí**, **Písně kosmické...**

B) CZE – ALOIS JIRÁSEK: **PSOHLAVCI** – boj Chodov za práva – **Mezi proudy** – vznik husitského hnutia, reformácia cirkvi, **Proti všem** – odpor proti feudálom a pápežovi, **Bratrstvo** – Bitva u Lučence – spojenie so slovenskými bojovníkmi, víťazstvo nad Huňadim, Mária – uzavretie mieru; román **Skaláci...**

C) FRA – HONORÉ DE BALZAC – OTEC GORIOT: z vidieckej rodiny, snažil sa dostať do vyššej spoločnosti, veľmi lenivý študent, otec z neho chcel právnika, ale jeho zaujímalo divadlo a knihy. Hoci vyštudoval právo, písal romány, aj napriek škaredému výzoru mal veľa ctiteľiek, tesne pred smrťou sa oženil s poľskou šľachticou Evelinou Hanskou. Obohatil svetovú literatúru o postavy, ktoré prestupujú z románu do románu. Napísal cyklus románov **ĽUDSKÁ KOMÉDIA** (názov podľa toho, že ľudia napodobňujú zvieratá) = 96 románov zobrazujúcich spoločnosť vo FRA v 19. storočí. Delí sa na 3 časti: **1) cyklus Štúdie mravov: OTEC GORIOT – KRITICKÝ ROMÁN, Gobseck,**

2) Filozofické štúdie: cyklus, príčiny spoločenských síl – Šagrénova koža, **3) Analytické štúdie:** princípy diania vo svete – **Fiziológia manželstva.**

- 2 TYPY POSTÁV: 1) Otec Goriot, Pani de Beausenat – Otec Goriot je obraný o peniaze svojimi dcérami a pani de Beauseant je sklamaná v láske a na konci odchádza do kláštora 2) dcéry Goriot, Vautrin – citlivosť, túžba po úspechu +/- Rastignac = svojim konaním sa priraduje k otcovi Goriotovi a pani v 1. skupine = úprimnosťou a neskazenosťou z vidieka, a túžbou po úspechu sa blíži k 2. skupine.
- TÉMA: kritika spoločnosti a ľudskej chamtivosti
- IDEA: otcovská láska, ktorá nespozná hranice a vplyv bohatstva na človeka
- PROSTREDIE: Paríž, penzión pani Vanquerovej – 2. polovica 19. stor.
- MOTÍVY: statické (opisy domu na začiatku), dynamické (rozhodnutie Rastignaca ísť napriek Goriotovej chorobe na ples)
- ZNAKY REALIZMU: * autor používa žáner prózy * konflikt človek – spoločnosť (Eugen, Goriot) * námet zo súčasnosti
obraz vtedajšej spoločnosti * kritický postoj autora k spoločnosti * hlavná postava je obyčajný človek
- POSTAVY:
Otec Goriot – Jean Joachim Goriot bol vzorom otcovskej lásky, niekedy ňou až príliš zaslepený, skromný, mlčanlivý, dobrák
Eugen de Rastignac mladý chudobný študent, chcel sa dostať k parížskej smotánke, ale keď zistil, čo sa skrýva za „nezištnou láskou“ Goriotových dcér, vyhlásil vojnu

Delphina de Muncegen Goriotova dcéra, vydatá za bankára z Alsaska, milšia, Eugen jej milenec

Anastazia de Restaud Goriotova dcéra, pohybuje sa v najvyšších kruhoch spoločnosti

- DEJ: odohráva sa v parížskom penzióne pani Vauquerovej pre chudobných ľudí. Predstavujú sa jednotliví jeho obyvatelia – vdova Pani Couturová s dievčinou Victoriou Taillferovou, stavec Poiret, bývalý obchodník Vautrin, bývalý výrobca makarónov otec Goriot a chudobný študent Eugen... Otec Goriot spočiatku pekne oblečený a upravený pôsobil zámožne, čím si vyslúžil pozornosť pani Vaquerovej. On ju však nechcel, lebo mu zomrela manželka a aj tak všetku pozornosť sústredil na jeho dcéry. Od malička mali všetko čo chceli, dal im bohaté veno. Kým mal majetok, mohol sa s nimi stretnúť kedy chcel. Peniaze sa mu míňajú, dostáva horšiu izbu, stráca postavenie, predáva bohatú výbavu, aby dcéry mali peniaze, ktoré od neho pýtajú. Tie sa za neho hanbia, preto sa stretávajú potajomky. S Goriotom sa spriatelil študent Eugen. Ten sa cez vplyvnú sesternicu dostane do vyššej spoločnosti, kde sa zaľúbi do 1 pani, po plese ju ide navštíviť, ale vidí ju s milencom. Rozhodne sa spoznať Goriotovu dcéru Delphinu. Eugen sa v divadle stretne s Delphin, do ktorej sa zaľúbi, jej je on tiež sympatický, zdôverí sa mu o dlhoch. On vyhrá peniaze a vyplatí jej dlh. Goriot je z ich vzťahu veľmi šťastný. Eugen začne byť vítaný v spoločnosti, zariadia si byt za posledné Goriotove peniaze. Ku Goriotovi príde Delphin a Anastazia prosíť o peniaze, nič už ale nemá. Sestry sa začnú hádať a obviňujú ho z toho, ako dopadol, on je nešťastný a snaží sa ich zmieriť. Peniaze dá nakoniec Anastazii Eugen, ktorý si vypočul ich rozhovor, a nakoniec sa zmieria. Goriotovi na 2. deň je zle, hrozí mu porážka, Eugen ide s Delphine do divadla, po príchode mu oznámia že Goriot porazilo. Rastignac to ide k Delphine oznámiť, ale ona mu iba povie, prečo nie je oblečený na ples. Eugen ostane zhrozený. Napriek Goriotovmu stavu však ide s Delphine na ples a po ňom príde ku Goriotovi do penziónu. Dozvedá sa, že už mu niet pomoci, stále hovorí o dcérach a dúfa, že príde. Až na prahu smrti sa dozvedá, aké boli. Posiela Eugena za nimi, Goriot zomiera bez nich. Príde Anastazia, ľutuje správanie k otcovi. Rastignac a Bianchon musia zaplatiť pohreb zo svojho a na náhrobný kameň dajú napísať: „Tu odpočíva pán Goriot, otec grófkyni de Restaud a barónky de Nucingen, pochovaný na trovy 2 študentov“ Len čo Eugen osamel, pozrel na Paríž, do ktorého spoločnosti sa chcel začleniť a povedal „A teraz uvidíme, kto z koho!“

D) SYSTÉM SLOVNEJ ZÁSOBY: slová v SZ sú vo vzájomných vzťahoch a tvoria systém. Delia sa:

1) PODĽA VECNÉHO VÝZNAMU:

- **10 slovných druhov**
- **odvodené – neodvodené:** *história - historický*
- **Jednovýznamové:** slovo má len svoj základný význam, pomenúva len 1 vec – *krájať, rádiator*
- **Viacvýznamové:** slovo má okrem základného významu aj prenesený druhotný význam – *kohútik* – mladý kohút, vodovodný
- **Homonymá:** rovnozvučné, rovnako znejú, ale význam majú odlišný – *list* na strome, napísaný
- **Synonymá:** rovnoznačné, odlišne znejú, ale majú podobný alebo rovnaký význam, vždy patria do toho istého slovného druhu – *nemoc a choroba, milý a príjemný*, niektoré slová vytvárajú synonymický rad – *zem, pôda, roľa*
- **Antonymá:** opozitá, protikladné, slová s opačným významom – *deň a noc, dobrý a zlý, hovoriť a mlčať*
- **Paronymá:** hláskoslovné a významovo sa ovplyvňujúce - *chladný a hladný, muka a múka, dobyt' a dobiť...*
- **Súradné – nesúradné:** významovo nadradené a podradené – *vták / sýkorka*

2) PODĽA EXPRESIVITY:

- **Neutrálne:** bez citového zafarbenia – *jest'*
- **Expresívne:** citovo zafarbené: 1) zjemňujúce – melioratíva: zdobneniny – *stromček, Janko, rúčka, papať...* 2) zhoršujúce – pejoratíva: hanlivé slová – *žrať, laba, nosisko, debil...*

3) PODĽA SPISOVNOSTI:

- **Spisovné:** zemiaky, riaditeľ, maturita
- **Nespisovné:** 1) nárečové slová (*krumple, šátek*) 2) slangové slová (*klasák*) a argot (*tráva, feta, tác, fízel*)

4) PODĽA DOBOVÉHO VÝSKYTU:

- **Nové - neologizmy:** nové slová – *windsurfing, mobil, akcia, UFO, aviváž...*
- **Zastaralé – archaizmy, historizmy:**
archaizmy sú slová, ktoré pomenúvajú osobu, vec alebo jav, ktorý existuje, ale je pre ne vytvorený nový výraz – *temnica* – väzenie, *lajblík* – vesta, *černidlo* – atrament...
historizmy sú slová ktoré sa prestali používať, lebo vec, jav, povolanie, ktoré označovali, zanikli – *groš, dukát, zlatka, otrok, plebs, pionier, päťročnica, dolomán, dereš, merica, šesták...*
- + **internacionalizmy:** medzinárodné slová, najmä v odborných textoch - *distribúcia, kosínus, karcinóm, synchronický.*

5) PODĽA PÔVODU:

- **Domáce slová:** indoeurópsky alebo slovanský pôvod – *tri, deň, dom, matka, dedina, otec, ded, ujo, nebo, peklo...* Niektoré slová sú z cudzieho jazyka ale zdomácnili natoľko, že ich nevnímame ako cudzie – *kráľ, škola, skriňa*
- **Cudzie slová:** z mnohých iných jazykov – *hardver, mokasíny, zebra*

6) PODĽA PRÍSLUŠNOSTI K ŠTÝLOVEJ VRSTVE:

- **Neutrálne – štylisticky bezpríznačné**
- **Štylisticky príznakové – spisovné:**
 - * **hovorové:** *maturita, zasadačka, slepé črevo, auto*
 - * **odborné – termíny:** len 1 význam, často sa upresňujú vhodným prívlastkom – *primkýnanie, fraktúra, kyselina sírová, nominatív, rezonancia, topol' osikový, osobný automobil*
 - * **básnické a knižné:** *kdes', luna, junák, nebesá, čaša, posol, mladoň, junák, žertva*
 - * **kancelarizmy:** *platca, predplatné, položka, vydokumentovať*
 - * **žurnalizmy:** *celebrita, konsensus, diskreditačná kampaň, integračné úsilie, predvolebné očakávania, ilegáli, schengenský priestor, etnoturistika, západný civilizačný okruh...*
- **Štylisticky príznakové – nespisovné:**
 - * **žargónové**
 - * **argotové**
 - * **slangové**
 - * **nárečové**

ŠTÝLOVÉ ROZVRSTVENIE SLOVNEJ ZÁSObY:

A) Vyšší štýl (knižný) = bežné knižné výrazy

- archaizmy
- poetizmy – básnické slová
- neologizmy
- termíny a cudzie slová

B) Stredný štýl

- neutrálne slová = základná slovná zásoba
- bežné knižné výrazy aj bežné hovorové výrazy

C) Nižší štýl = bežné hovorové výrazy

- profesionalizmy – profesionálny, odborný slang, odborné slová
- dialektizmy – nárečové slová
- žargón – tajná reč istých spoločenských vrstiev
- vulgarizmy a slang

SLOVNÁ ZÁSObA: súhrn všetkých slov používaných v jazyku, zachytená v slovníku – SSJ. Môže byť:

a.) základná: obsahuje najčastejšie používané slová – asi 1000-1500 slov = jadro slovnej zásoby.

b.) individuálna: môže byť *aktívna* = používame ju v hovorenej alebo v písanej forme a *pasívna* = je až päťnásobne bohatšia ako aktívna a patria sem slová, ktorým rozumieme, ale bežne ich nepoužívame.

Lexikológia – náuka o slovnej zásobe (grécky *lexis* = slovo, *logos* = reč, učenie, veda). Z hľadiska myslenia a dorozumievania je slovná zásoba najpodstatnejšou súčasťou jazyka.

Etymológia – náuka o skúmaní pôvodu slov. Etymologické hľadisko je dôležité pre pravopis – skriňa – hláskovo sa prekrýva so slovanským slovom skryť (niektorí ľudia si preto myslia, že by sa malo písať s ypsilonom). Slovo skriňa je však latinského pôvodu (scrinium), preto ho píšeme s i.

Slovo – je ustálená skupina hlások (písmen), ktorá niečo pomenúva, označuje – má teda lexikálny význam (vecný význam). Slová majú aj gramatický význam, ktorý umožňuje vyjadrovať vzťahy medzi nimi pomocou slovných tvarov.

FRAZEOLGIZMY – ustálené slovné spojenie, ktoré má obrazný, prenesený význam. V západnej jazykovede sú to idiómy: mať maslo na hlave = nebyť bez viny, nemať čisté svedomie. Patria sem príslovia, porekadlá, ustálené spojenia. Môžu byť ľudové (príslovia a porekadlá) a intelektuálne (prevzaté napr. z latinčiny).

Mnohé frazeologizmy máme spoločné s inými jazykmi, najmä slovanskými – tzv. europeizmy. Napr. vziať nohy na plecia, čierny ako smola, chodiť spať so sliapkami, mať zlato v hrdle, lož má krátke nohy, trpezlivosť ruže prináša.

Funkcia: bližšie priblížiť, charakterizovať.

- **Ľudové frazeologizmy** - hovorový štýl (porekadlá, pranostiky)
- **knižné frazeologizmy** - spisovne (citáty slávnych, ustálené prirovnania so základmi v Biblii, mytológii, europeizmy, inter-nacionalizmy) - používajú sa v umeleckom štýle kvôli obraznosti